

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Kuorelahti, Matti

Title: Tiedon portaat

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Kuorelahti, M. Tiedon portaat. Ruusuiston uutiset, (1).
<https://peda.net/jyu/ruusuiston/uutisarkisto/1-2017/5-tiedon-portaat>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Tiedon portaat

Ruusupuistoon tulija näkee sisään astuessaan kauniin ja valoisan aulan taideteoksineen ja portaikkoineen. Monelle voi nousta mieleen *tiedon portaat*: siinä ne nyt ovat, niillä astelee määrätietoisesti tai hajamielisesti tieteilijöitä ja opettajia, ja portailla istuskelee ja oleilee opiskelijoita.

Opin portaille astuin syyskuussa 1959 Saarijärven Linnan kansakouluun, ja siitä hetkestä on muistona valokuva pienestä vaaleatukkaisesta ja luottavaisesti hymyilevästä pojasta koulun portailla. Neljännen vuoden jälkeen puolet meistä astui tiedon portaille kirkonkylän isoon oppikouluun. Koulutuksen kysyntä lisääntyi hurjasti 1960-luvulla, jolloin oppikoulut tuppasivat täyttymään ja koulutukselliseen umpiperään johtaneet kansakoulut tyhjenemään.

Monet vanhemmat uskoivat koulutuksen kannattavuuteen. Formaalin sivistäytymisen lisäksi syntyivät markkinat itsenäiselle ja henkilökohtaiselle opiskelulle, jonka toivottiin kenties aikanaan johtavan tutkintoihinkin. Kirjekurssit olivat tuttuja jo edellisiltä vuosikymmeniltä, mutta WSOY pisti paremmaksi ja tuotti kahdeksanosaisen kirjasarjan nimeltä Tiedon portaat. Se löytyi hyvin monen kodin kirjahyllystä, kun vähän koulutetut vanhemmat uskoivat edistävänsä lastensa opillista etenemistä sijoittamalla vähäiset rahansa kirjasarjaan, josta sivistyksen salat olisivat avautuneet. Aika vähälle lukemiselle tuo kirjasarja jäi omassa lapsuuden kodissa, vaikka siinä muutama tiedonhaluista teiniä kiinnostava juttu olikin.

Koulutus on aika fiksu investointi tänäkin päivänä, vakuuttavat professori Roope Uusitalo ja muut koulutuksen taloustieteilijät. Kannattaa olla pois työmarkkinoilta ja vaikkapa velaksi kiipeillä yliopistojen tiedon portailla: kyllä ne saamatta jäävät ansiot seuraavien työelämän 40 vuoden kuluessa tulevat hyvin vielä korvatuiksi.

Allegoria tiedon porrastumisesta on sinänsä kuvaava: tieto on kumuloituvaa ja perustuu aikaisemmalle tiedolle. Todellisuudessa tiede ja tietäminen eivät kuitenkaan järjesty portaiden säännölliseen muotoon. Historian kuluessa lukuisat portaikot eivät ole johtaneet mihinkään ja rakennelmat ovat romahtaneet, tai kuhnilaisittain: parempi paradigma on syönyt heikomman. Vastoin vallitsevaa yleistä näkemystä Kolumbus otti riskin ja lähti Kanariansaarten Las Palmasista purjehtimaan kohti auringonlaskua. Hän ei pudonnut maailman laidalta tyhjiyteen. Sen sijaan hän ravisteli käsityksiä maailmankaikkeudesta.

Mutta tiedon portaikoissa on myös tasanteita, joissa voi huilata, katsoa kokonaisuutta uudesta näkökulmasta ja arvioida, miten aikaisempi tietäminen suhtautuu nykytietämiseen. Tiedon, teorian ja käytännön toimintojen merkitystä on arvioitava, ja silloin puhutaan arvoista. Mikä tieto on tärkeää ja olennaista tai arvokasta? Erityispedagogiikan professori Mikko Aro

kiinnitti syksyllä ruusupuistolaisten huomiota tiedonhakurobottien toimintaperiaatteisiin: ne suodattavat käyttöömme ”tietoa”, jonka niiden algoritmit ovat laskeneet ”kiinnostavan” meitä. Tiedonlouhijakoneet puhaltavat meidät pahimmillaan omaan kuplaansa, jossa näyttäisi olevan muita samanmielisiä kavereina. Tieteilijöiden tehtävänä on puhkoa kuplia. Ihmisen mieli näyttää rakentuneen niin, että tietämisen ja koko elämisen portaikko näyttää muuttuvan vähitellen yksinkertaisemmaksi. Tärkeitä ovat tasanteet. Niiden katveeseen jäävät ne askelmat, joilla tuli kompuroitua. Onneksi.

Matti Kuorelahti

Matti Kuorelahti on toiminut monenlaisissa opetusviroissa pyöreät 40 vuotta. Hän on opettanut kyläkoulussa ja toiminut erityisopettajana ja professorina, mutta pisimmän työuransa mies ehti tehdä Jyväskylän yliopistossa lehtorina ja sittemmin johtajana.

Lähetä palautetta kirjoittajalle: matti.kuorelahti@jyu.fi

Pääkuva: Heta Kangasniemi, henkilökuva: Leena Kuorelahti